

Yhteistyöalustat

Taustaraportti 23.10.2015

Suomen ympäristökeskus Anne Holma, Eeva Primmer, Pekka Leskinen

Luonnonvarakeskus Teppo Hujala

Yhteistyön teemat, alustat ja muodot Suomen biotalousstrategian toimeenpanon vauhdittamisessa

Biotalousstrategiassa korostetaan yhteistyön merkitystä biotalouden edistämässä ja uuden liiketoiminnan luomisessa. Strategiassa tavoitellaan toimialat ylittävää yhteistyötä, alueellista yhteistyötä sekä käytännön ja tutkimuksen välistä yhteistyötä. Strategiassa todetaan, että biotalouden yhteistyöalustojen on tähdittävä toimialarajat ylittävään, uusia ratkaisuja luovaan ja kilpailukykyä parantavaan toimintaan kansainvälisillä markkinoilla menestyvän liiketoiminnan vauhdittamiseksi. *Niukat resurssit viisaasti käyttöön -sääntelystä biotalouden edistäjä* – hankkeessa kartoitettiin erilaisia yhteistyön teemoja, alustoja ja muotoja. Tähän taustaraporttiin on koottu viranomaisten ja toiminnanharjoittajien näkemyksiä ja kokemuksia yhteistyöalustojen käytöstä ja tulevaisuuden tarpeista. Raportissa esitellään myös ”Lainsäädännön esteet ja pullonkaulat” kyselytutkimuksen tulokset ja vedetään yhteen näkökulmia yhteistyöalustoista vastaavien haastatteluista. Haastatteluissa keskityttiin sektorirajat ylittävään yhteistyöhön pyrkiviin yhteistyöalustoihin: Tekesin INKA (innovatiiviset kaupungit), Biotalous.fi –sivusto, sekä HINKU (Hiilineutraalit kunnat) –hanke.

Biotaloutta tukeva yhteistyö ja palvelut – kyselytutkimus

Kyselyn otos

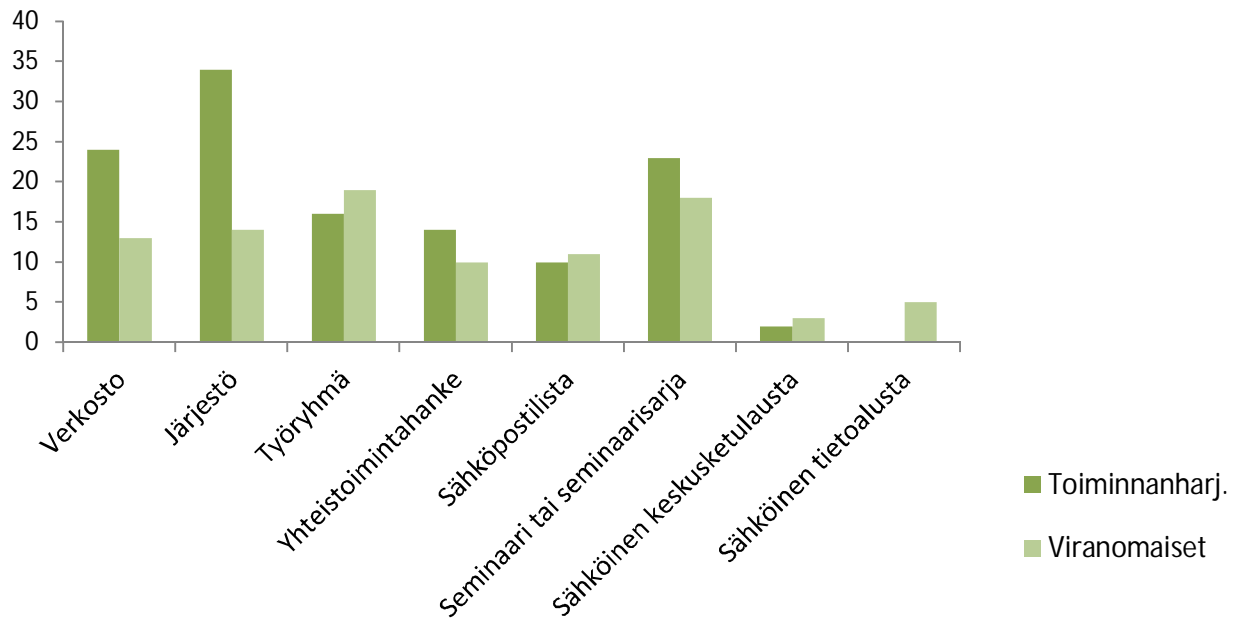
Viranomaisille suunnattu kysely lähetettiin sähköpostilla Kuntaliiton, aluehallintovirastojen (AV), Verohallinnon, Tullin, Tukesin, Maaseutuviraston ja Metsäkeskuksen yhteyshenkilöille, jotka välittivät kyselylinkin saatesanoineen potentiaalisille vastaajille. Lisäksi kysely lähetettiin 10:lle Eviran edustajalle ja 40:lle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) asiantuntijalle, joiden sähköpostiosoitteet saatiin virastoa edustavalta yhteyshenkilöltä. Kyselyä pyydettiin välittämään eteenpäin muille mahdollisille vastaajille, joten lopullista kyselylinkin vastaanottajamäärää ei tiedetä. Webropol-alustalla toteutettu verkkokysely oli avoinna 26.3.–27.4.. Yhteyshenkilöille ja sähköpostilistoille lähetettiin yksi muistutus. Kyselyyn vastasi yhteensä 52 virkamiestä.

Toiminnanharjoittajakyselyn vastaajat poimittiin Vahti-tietokannasta siten, että mukaan valittiin vuonna 2010 kunnista tai ELY-keskuksista YSL mukaisia lupia hakeneet tai päivittäneet. Lisäksi energiateollisuus, teknologiateollisuus ja kemianteollisuus lähettivät kyselyn saatesanoineen biotalouden alalla toimiville jäsenilleen. Elintarvike- ja metsäteollisuudesta saatiin sähköpostilistat. Kysely lähetettiin yhteensä noin 2300 vastaajalle. Kyselyä pyydettiin välittämään eteenpäin muille mahdollisille vastaajille, joten lopullista vastaanottajamäärää ei tiedetä. Kysely oli avoinna 26.3.–27.4. Kyselystä lähetettiin yksi muistutus. Vastaajia oli yhteensä 68, eli noin 3 % kyselykutsun saaneista.

Toiminnanharjoittajakyselyn täydennyksenä yhteistyöalustoja käsittävät kysymykset sisällytettiin myös osaksi erillistä kyselyä, joka lähetettiin Green Care Finland ry:n jäsenille (noin 200 kpl), joiden joukossa on esimerkiksi hoiva- ja palvelukotiyrityksiä sekä ratsastus- ja luontoterapiaa tai maatila- ja metsäympäristössä tapahtuvaa kuntoutusta tarjoavia yrittäjiä. Tämä kysely oli avoinna 31.3.–27.4.2015, ja puolessavälissä vastausaika lähetettiin yksi muistutusviesti. Kyselyyn saatiin 13 vastausta. Kohderyhmän pienuudesta johtuvan pienen vastausmäärän vuoksi tämän luontoperusteisia hoiva- ja kuntoutuspalveluja tarjoavan vastaajajoukon vastaukset on analysoitu laadullisesti ja raportoitu täydentämällä soveltuvin osin toiminnanharjoittajakyselyn tulosisiä.

Osallistuminen verkostoihin ja yhteistyöalustoihin

Sekä toiminnanharjoittajat että viranomaiset hyödynsivät laajasti erilaisia yhteistyömuotoja, verkostoja ja kohtaamispaikkoja (kuva 1). Toiminnanharjoittajat hyödynsivät eniten teollisuuden etujärjestöjä verkostoina ja yhteistyöalustoina. Keskeisiä olivat teollisuuden etujärjestöt, kuten MTK (8 vastausta), Energiateollisuus ry (4 vastausta) ja Bioenergia ry (3 vastausta) (Laatikko 1.). Sähköisiä tieto- ja keskustelualustoja hyödynnettiin vähän sekä toiminnanharjoittajien, että viranomaisten keskuudessa. Työryhmät olivat viranomaisille tärkeämpiä kuin toiminnanharjoittajille.

Kuva 1. Osallistuminen verkostoihin ja yhteistyöalustoihin

Laatikko 1. Kyselyyn vastanneiden avoimissa vastauksissa nimeämiä käytettyjä yhteistyöalustoja

Toiminnanharjoittajavastaajat nostivat esiin lukuisia erilaisia yhteistyöalustoja.

Järjestöjä: MTK, Bioenergia ry, Energiateollisuus ry, Kemianteollisuus ry (Biotalousvaliokunta), Suomen bioteollisuus ry, CEFIC (European Chemical Industry Council), ProAgria ja Kalankasvattajien liitto.

Verkostoja: muun muassa erilaiset sosiaalisen median verkostot, konekauppa/maahantuojat, edunvalvontaryhmä, viljelijäverkosto, erilaiset hankkeet, bioenergia ry, yliopistot ja tutkimuslaitokset, Cleantech Finland).

Seminaarit ja työryhmät: "energiaa lannasta", "luomu", vapaaehtoisia kokoontumisia yrittäjien kesken, standardisointityöryhmät kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, eri ministeriöiden työryhmiä).

Lisäksi mainittiin erilaiset **hankkeet** ja **sähköpostilistat**.

Viranomaisilla oli tasaisesti käytössä lähes kaikki yhteistyömuodot.

Järjestöjä, yhdistyksiä ja tutkimuslaitoksia: Arktiset aromit, MTK, Syke, ELY, alan etujärjestöt, Energiavirasto, sekä Bioenergia ry.

Verkostoja: Sitra, "alueen ruokatoimijoiden verkosto", metsäkeskuksen bioenergianeuvojat, erilaiset puurakentamiseen liittyvät verkostot, yhteismetsän hoitokunta, EIP-Agri, maaseuturahaston EIP-verkosto, sekä maaseutuverkosto.

Työryhmiä: viranomaisyhteistyö, ministeriöiden työryhmät, ysl muutosten valmistelun työryhmä, lupa-asioihin liittyvät työryhmät, vesienhoidon yhteistyöryhmä, kaupunki, viranomaiset, vesilaitos, Maakuntaliitto,

maakuntaohjelman seurantaryhmä, maakunnallinen biotalousryhmä, Luken kalankasvatuksen kehittämishankkeiden ohjausryhmät, maatilakohtainen biokaasulaitos, sekä lukuisia temaattisia työryhmiä (omia tai muiden järjestämiä), esim. innovaatiot, ympäristö, yrittäjyys.

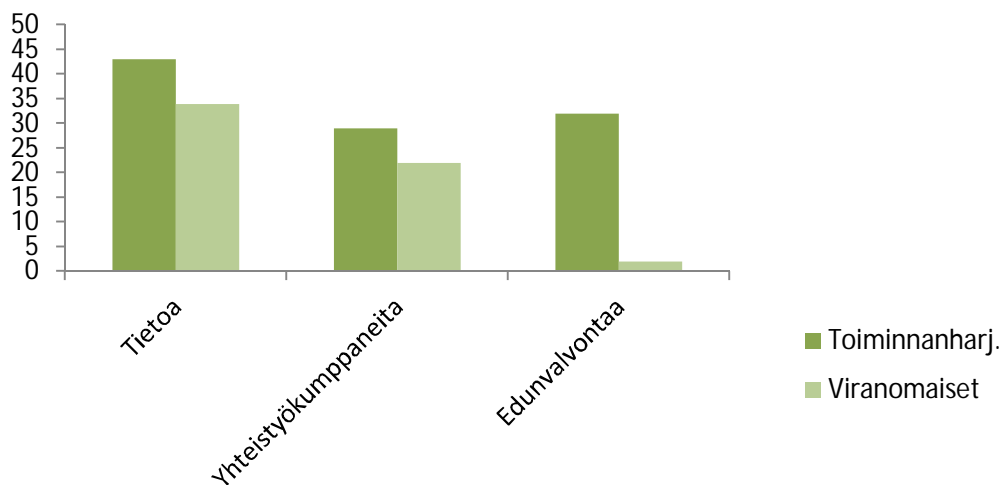
Sähköpostilistat: Kuntaliiton listat, Maaseutupolitiikan YTR:n ekosysteemipalvelut, alueen ruokatoimijoiden posti, Puurakentamiseen ja puunjalostukseen liittyvät verkostot, erilaisia sähköpostilistauksia ja uutiskirjeitä teemojen mukaan, sekä TEM maaseutupoliittinen yhteistyöryhmä: ekosysteemipalvelut.

Sähköisiä tieto- ja keskustelualustoja mainittiin vain yksittäisissä vastauksissa. Nimettyjä olivat jätevesisivustot, biotalous.fi, maaseutu.fi.

Yhteistyöalustoista saadut palvelut ja tuki

Toiminnanharjoittajat ja viranomaiset olivat saaneet alustoista sekä tietoa että yhteistyökumppaneita (kuva 2). Toiminnanharjoittajilla korostui edunvalvonta. Avointen vastausten perusteella viranomaiset kokivat saavansa alustoista lisäksi näkemyksiä, kehittämideoita, tukea ja vaikuttamismahdollisuuksia. Toiminnanharjoittajat tunsivat hyötyvänsä alustoista asioidensa edistämisen, yhteisöllisyyden ja erilaisten työvälineiden saamisen kautta.

Kun toiminnanharjoittajien yhteistyöalustavastauksia tarkasteltiin heidän viranomaisohjausta ja –yhteistyötä koskevia vastauksia vasten, havaittiin, että ohjaavien viranomaistyyppien määrä ei ole yhteydessä yhteistyöalustoihin osallistumiseen. Yhteistyöalustoihin osallistuminen ei tarkastelun perusteella vaikuta tyytyväisyyteen viranomaisyhteistyön sujumisessa tai siihen, miten paljon siinä koettiin ongelmia. Ohjaavien viranomaistyyppien määrä on kuitenkin tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä tyytyväisyyteen viranomaisyhteistyön sujumisessa.

Kuva 2. Yhteistyöalustoista saadut palvelut ja tuki

Suurin osa saa jo nyt riittävästi tietoa, yhteistyömahdollisuuksia ja edunvalvontaa biotalouden haasteisiin liittyen

Yli puolet toiminnanharjoittajista ja viranomaisista tunsivat saavansa riittävästi tietoa, yhteistyömahdollisuuksia ja edunvalvontaa biotalouden haasteisiin liittyen. Yksittäisten toiminnanharjoittajien mukaan kuitenkin kaivattiin lisää muun muassa innokkaita yhteistyökumppaneita ja esimerkitapauksia alalta. Viranomaiset kaipasivat lisää tietoa. Yksittäisissä avoimissa vastauksissa viranomaiset tunnistivat tarvitsevansa koulutusta lainsäädännöstä sekä nykyisistä innovaatioista ja niiden laadusta sekä tietoa käytännöistä eri puolelta Suomea jätehuollon toimivista järjestelmistä. Yksi vastaaja kiteytti asian näin ”viranomaisten välistä yhteistyötä pitäisi tehostaa (tai aloittaa)”. Usea viranomainen toivoi lisää tietoa. Yksi vastaaja kaipasi tietoportaalaa.

Biotaloutta edistävien organisaatioiden yhteistyöhalukkuutta haluttiin parantaa. Kysymykseen ”Mitä muuta

kaipaisit yhteistyömuodoilta tai palveluilta?” yksittäiset viranomaiset totesivat muun muassa seuraavaa: ”Yhteistyön tavoite olisi mahdollistaa uusia toimintoja, eikä vain perustella omaa kantaa, miksi se on oikein verrattuna muiden kantoihin. Yhteistyön pitäisi olla ratkaisuhakuista ja tavoitteellista.”, ”Tiedonvälitys ja verkostojen kokoaminen on sektoroitunutta eikä biotaloutta nähdä laajempina kokonaisuutena.”, ”Tietoa eri hallinnon aloilta liittyen jätehuoltoon”, ”Vaihtoehtoja”, ”Parempi yhteistyö TEMin ja MMM:n välillä biotaloudessa, jotta polku alkutuotannosta kv-markkinoille toimisi tehokkaasti.”, ”En ainakaan edunvalvontaa, sitä tulee ja on erittäin yksipuolista.” Toiminnanharjoittajat toivoivat yhteistyömuodoilta lähinnä avoimuutta ja lisää yhteistyötä.

Kansainvälistymiseen ei juurikaan kaivata lisää tukea

Vain viisi toiminnanharjoittajaa vastasi tarvitsevansa tukea kansainvälistymiseen. Yksi vastaaja tarkensi kansainvälistymisen tukitarpeeksi kehitystyön. Kansainvälistymiseen liittyvä saatu tuki oli pääasiassa tutustumismahdollisuuksia kansainväliseen toimintaan. Jatkossa toivottiin hanketukia.

Viranomaisten ja toiminnanharjoittajien ehdotukset yhteistoimintamuotojen kehittämiseen

Yhteistoimintamuotojen, verkostojen tai muiden kohtaamispaikkojen jatkokehityksen osalta toiminnanharjoittajat kaipasivat avoimissa vastauksissa muun muassa puolueetonta tietoa biotalouden mahdollisuuksista sähköisten viestinten kautta. Seminaareja ja tapahtumia toivottiin myös maakuntiin. Toiminnanharjoittajat kaipasivat markkinointiapua, tuotekehitys-, tuotteistamis- ja rahoittajarinkejä, sekä ”yhteistyötä kaikkien biotaloustoimijoiden kesken niin, että biokemian sektori on myös mukana, eikä pelkästään biopolttoaineet”.

Viranomaiset ehdottivat avoimissa vastauksissa yhteistyön kehittämistä lisäämällä toimijoiden ja luvittajien tapaamisia, seminaareja ja seminaarisarjoja (myös muualla kuin pääkaupunkiseudulla), koulutusta ja keskustelufoorumia. Viranomaiset halusivat lisää yritysten välisiä verkostoja, sektoreiden välisiä yhteisiä kokoontumisia sekä eri virastojen ja ministeriöiden välisiä työryhmiä, koska niiden todettiin olevan tehokkaita verkostoitumisen kannalta. Eräs vastaaja sanoi, että ”Pitäisi olla yksi suuri Biotalousesta vastaava, erilaisia verkostoja biotalouden ympärillä on jo nyt liikaa”.

Viranomaisten vastauksissa näkyi tarve parantaa käytäntöä. Eräs vastaaja näki yhteistyön mahdollistavan virheiden välttämisen: ”Biotalousen tutkimusta tekevien laitosten ja yritysten, rahoittajien ja viranomaisten yhteistyötä tulisi tiivistää, jotta välttyttäisiin rahoittamasta hankkeita, joihin liittyy lainsäädännön rajoitteita”. Vastaajat halusivat parempaa koordinaatiota: ”Nyt liian usein selviää, että moni valmistelee samaa asiaa samaan aikaan, tai huomaa liian myöhään aktiviteetin, jossa olisi pitänyt itsekkin olla mukana”. Tarvittaisiin ”biotalouden viestiketju, jossa olisi organisaatioittain nimetty yhteyshenkilö”.

Viranomaiset tunnustivat myös tiedonvälityksen ja perehtymisen tarpeen: ”tarvitaan biotalous -termin yksinkertaistamista ja esille tuontia niin, että kukin kansalainen löytäisi omat vaikuttamisen keinonsa (mm. metsänomistajat - aktivointi metsien hoitoon, maanviljelijät - sivutuotteiden hyödyntäminen, kuluttaja - ruokaa koskevat päätökset, kunnat - hankintapäätökset)”. Eräs viranomaisena ehdotti poliittisten päättäjien tietoisuuden lisääminen säädöksistä.

Haastattelut yhteistyöalustoista vastaaville

Haastatteluun valittiin sektorirajat ylittäviä biotaloutta ohjaavista yhteistyöalustoista hyvin erityyppisten toimintamuotojen edustajat: Tekesin INKA-ohjelman biotalousteema edustaa yhteistyöalustaa, joka on ensisijaisesti rahoitusinstrumentti, Biotalous.fi –sivusto on tiedonvälitykseen keskittyvä taho, HINKU (eli Hiilineutraalit kunnat) –hankkeessa pyritään vähentämään HINKU-kuntien kasvihuonekaasupäästöjä konkreettisilla toimilla (Laatikko 2).

Laatikko 2. Tarkastellut yhteistyöalustat

Biotalous.fi on kolmen ministeriön ylläpitämä, suomalaisen biotalouden viestintäportaali. Biotalous.fi –sivusto jakaa tietoa biotalousstrategian toteuttamisesta. Sivusto pyrkii esittelemään biotalouden eri osa-alueita,

jakamaan ajankohtaista tietoa ja helpottamaan eri alojen yhteistyötä. Tavoitteena on biotalouden strateginen kehittäminen. Sivusto kannustaa eri toimijoita sisällöntuotantoon ja tarjoaa mahdollisuuden ottaa kantaa biotalouden kehittämiseen, sekä antaa alustan eri teemojen mukaiseen blogi-kirjoitteluun ja casejen esittelyyn. Sivuston tavoitteena on konkretisoida esimerkein, mitä biotalous Suomessa tarkoittaa. Sivuston sisältö on jaettu biotalouden eri aihe-alueisiin: puu ja metsä, energia, kemia, ruoka, luonnon palvelut ja Suomi kehittää. Sivusto esittelee suomalaisia biotalouden huippuosaajia ja toimii biotalousstrategian viestintäalustana. Se on avoin kaikille jotka haluavat viestiä biotaloudesta: yritykset ja yhteisöt voivat kirjoitella esimerkiksi blogiin. Sivustolla välitetään kutsuja eri tapahtumiin ja yhdistetään näin toimijoita. Sivustolle on tulossa biotalouden alan toimijoiden yhteystietopankki. Sivuston ohella viestitään SOME kanavien (twitter, facebook, slide share, youtube kautta: kerrotaan sivuston uusista aiheista ja jaetaan biotalousalan uutisia päivittäin. Twitter on aktiivisin somekanava: #biotalous – on luotu lisäämään ”pöhinää” aiheen ympärillä - seuraajia on yli 1500.

Tekesin INKA – innovatiiviset kaupungit - ohjelman tavoitteena on synnyttää korkeaan osaamiseen perustuvia kilpailukykyisiä yrityksiä ja siten vauhdittaa innovaatiokeskittymien syntymistä Suomeen. INKA edistää kansallista biotalousalan yhteistyötä. INKA –ohjelmassa on oma teemansa biotaloudelle, Teeman vastuukaupunki on Joensuu. Ohjelman lähtökohta on tutkimuksen, koulutuksen, yritysten ja julkisen hallinnon tiivis paikallinen yhteistyö ja voimavarojen koonti. INKA-ohjelman oli alun perin tarkoitus olla voimassa 2014–2020, mutta toiminta saattaa loppua jo aikaisemmin.

HINKU -hiilineutraalit kunnat –hankkeessa toimijoita ovat Suomen ympäristökeskuksen Hinku-tiimin lisäksi kunnat ja yritykset. HINKU-kunnat ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Tässä yhteistyöalustassa kunnat, yritykset, asukkaat ja asiantuntijat ideoivat ja toteuttavat yhdessä ratkaisuja kasvihuonekaasupäästöjen hillitsemiseksi. HINKU-foorumi on ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, joka kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat, ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluita tarjoavat yritykset sekä energia- ja ilmastoalan asiantuntijat. Hankkeen työkaluihin kuuluvat: HINKU mappi, (hankintamappi kuntien ilmastoystävälliset hankinnat), laskurit: ilmastodieetti kuluttajille, Kasvener- malli, yritysten päästölaskenta Y-hiilari, sekä Kuukausittain palkittava Hinku-teko.

HINKUssa oleellista on positiivinen asenne: saadaan aikaan ajattelutavan ja toimintatavan muutos – sitten rakenteen muutos. Hankkeella pyritään ympäristötekojen hyväksyttävyyteen positiivisella asenteella ja hyödyllisillä teoilla. HINKU-hanke on jatkuva prosessi, mikä mahdollistaa pitkäjänteisen muutoksen paremmin kuin projektiluontoinen työ.

Haastatteluiden tulokset lyhyesti

Tärkeimmäksi haastatteluista nousseita näkökulmia:

Kansallinen biotalouden koordinointi ja suunnan selvittäminen olisi tärkeää – se ei saa olla yksittäisten ministeriöiden vastuulla. Ajatusmaailma biotalouden suhteen tulisi yhdenmukaistaa ja järjestää kansallinen biotalouden koordinaatio yhteen pisteeseen - esimerkiksi Valtioneuvoston kansliaan. Haastateltujen mielestä yli sektorirajojen ulottuvat verkostot ja yhteisöt ovat tärkeitä. Samoin arvostettiin keveitä ja yksinkertaisia toimintoja ja konkreettista toimintaa – yhteistyössä tulisi välttää turhaa byrokratiaa. Yhteistyö on helppoa silloin kun toimijat tuntevat toisensa. Tarvitaan myös lisää kevyitä ja ketteriä biotalousyhteisöjä. Alustojen objektiivisuutta ja neutraaliutta korostettiin. Tärkeää olisi myös positiivinen tekemisen meininki. Yritykset tulisi nostaa keskeiseen asemaan biotaloudessa, ja huolehtia, että kommunikaatio tutkimusmaailmasta yritysten suuntaan toimisi. Olennaista on myös tiedonvaihdon lisääminen eri foorumeilla. Biotalousalan tiedotus olisi jatkossakin pidettävä keskitettynä. Tärkeiksi nostettiin myös hybridiratkaisut – biotalouden lisäksi tulisi ottaa laajempi näkökulma eri mahdollisuuksien hyödyntämiseen esimerkiksi energiasektorilla.

Kohderyhmät

Tarkasteltujen biotalousalustojen kohderyhmä oli kaikilla laaja; Biotalous.fi – sivustolla laajin: jokaiselle on tarjolla jotakin – myös biotalouteen perehtymättömille. Pääasiallisiksi biotalous.fi –sivuston kohdesektoreiksi lukeutuvat elintarviketeollisuus, kemianteollisuus, metsäteollisuus, teknologiateollisuus, bioteollisuus ja energiateollisuus. Kohderyhmää ovat myös rahoittajat, kuten Tekes, sekä ministeriöt: MMM, TEM, YM. INKA taas keskittyy enemmän yritysten ja tutkimuksen rajapintaan. INKA toimii sillanrakentajana tutkimuslaitosten ja yritysten välissä

auttamassa ymmärtämään miten tutkimustuloksia voidaan hyödyntää yrityksissä. INKAN myötä tuodaan esiin laajempaa biotalousnäkökulmaa, ei vain metsäsektoria. Lisäksi huomioidaan rajapintojen teknologiat ja niihin liittyvät yritykset. HINKU-hanke kokoaa yhteen laajasti eri toimijoita: kunnat, kuntalaiset, yrittäjät, tutkimuslaitokset, viranomaiset, sekä sidosryhmiä: (mm. TEM, YM, MMM, Motiva, Sitra, Tekes, Kuntaliitto, Maakuntaliitto) – myös muita kuin biotalouden alalla toimivia, sillä HINKU-toiminnan pääpaino ilmastoasioilla. Sektoreista HINKU-hanke kattaa ainakin energia-, jäte-, maatalous-, kulutus- ja palvelusektorin.

Yhteistyöalustoista saadaan yhteystietoja, yrityksille yhteistyökumppaneita, verkostoitumismahdollisuuksia tapahtumissa, tietoa ja apua liiketoiminnan kehittämiseen, sekä esimerkkejä ja ideoita biotalouden alalta. Haastattelut näkivät, että yhteistyöalustoista saadaan myös konkreettista yritysten keskistä ja yritysten ja tutkimuslaitosten välistä yhteistyötä, sekä tukea yritysverkoille. Lisäksi biotalouden alalle on tarjolla hyviä esimerkkejä, sekä näkyvyyttä mediassa.

Biotalous vahvistamiseksi ehdotettiin viestinnän parantamista esimerkiksi ”biotalousalan viestijät” – verkoston avulla (verkosto olisi samankaltainen kuin metsäalan toimijoiden viestijät, joka on epävirallinen eri viestinnän asiantuntijoiden yhteenliittymä, jonka tavoitteena metsätalouden hyvä toimivuus). Toimijoita tulisi koota yhteen vieläkin paremmin yli sektorirajojen. Myös ratkaisut biotalouden ulkopuolelta on syytä huomioida. Yhteisöalustan tarjoaman tuen tulisi olla jatkuva prosessi, ei projektiluonteinen, ja sen tulisi mahdollistaa pitkäjänteinen muutos ja kehitys.

Hallituksen/valtion tulisi terävöittää biotalousstrategian jalkauttamista koordinaatiota valtion tasolla. Myös alueilla on erilaisia näkökulmia biotalouden edistämiseksi: esimerkiksi ELY-keskusten ja maakuntaliittojen yhteistyötä pitäisi edistää. Tutkimuslaitosten tulisi hyödyntää enemmän yritystoimintaan liittyviä instrumentteja, kuten yrityshautomoja, jotta uudet ratkaisut saataisiin käyttöön nopeasti.

Yrittäjiä tulisi ohjata ja opastaa vielä paremmin biotalouden mahdollisuuksien pariin.

HINKU-hankkeessa on todettu, että tietoa on paljon, mutta teot puuttuvat. Oleellista on positiivinen asenne - sillä saadaan aikaan ajattelutavan ja toimintatavan muutos ja sitä kautta rakenteen muutos. HINKU-toiminnassa pyritään ympäristötekojen hyväksyttävyyteen positiivisella asenteella ja hyvillä hyödyllisillä teoilla. Toiminta on kaksisuuntaista – sidosryhmien palautteen kautta kehitytään (iteroiva työskentelytapa). Yhteistyö on monipuolista, läpinäkyvää, innovatiivista, laaja-alaista, todellista yhteistyötä mahdollisimman monen sidosryhmän ja kohderyhmän/yhteistyökumppanin kanssa. Hankkeessa tuetaan aluetaloutta ja omavaraisuutta kunnissa ja koko Suomessa. Pyritään huoltovarmuuteen, raha pyritään pitämään Suomen sisällä.

Alustojen vaikuttavuutta heikentäviksi esteiksi nimettiin häilyväinen ja lyhytjänteinen politiikka, joka ajaa vasta aloitetut hankkeet ja toiminnat alas. Yritystoiminnan sääntely ja tukipolitiikat ovat lyhytjänteisiä – ei uskalleta kehittää, kun ei voi ennustaa mitä lyhyelläkään välillä tariffeissa tai sääntelyssä tapahtuu. Esimerkiksi KEMERA-laissa on käytäntöön huonosti välittyvää byrokratiaa.

Tiedon löytäminen on usein hankalaa – keskitetty tiedotus olisi biotalouden edistymisen kannalta parempi vaihtoehto. Yritykset toimivat ja viestivät usein vain omissa verkostoissaan, eivätkä hyödynnä yhteistä alustaa, joka saavuttaisi enemmän julkisuutta. Yritysten resurssit viestintään ovat usein rajalliset, joten näin voi käydä.

Esteiden poistamiseksi toivottiin lainsäätäjien toimia. Jo päätöksiä ja lakeja valmistelemissa tulee kuulla ja hyödyntää valmisteluvaiheessa alan toimijoita. Biotalous koordinaatio tulisi saada yhteen pisteeseen – mieluiten samaan, mistä ohjataan myös sääntelyä (ei eri ministeriöiden alaisuuteen). Lisäksi painotettiin kansallisen Biotalouspaneelin ja Biotalousfoorumin roolia toimijoiden yhteen kokoamiseksi. Biotalouspaneelin tavoitteena on biotalousstrategian toimeenpano ja foorumi toimii operatiivisena työryhmänä. Niiden on tarkoitus käynnistyä vuoden 2015 aikana

Tiedon vaihdon lisääminen eri foorumeilla olisi tärkeää. Tietoa on paljon, mutta konkreettiset teot puuttuvat.

Muita tunnistettuja biotalouden yhteistyöaluja:

- TEKES – keskeinen rooli innovaatioiden rahoittajana. Saatava pelaamaan yhteen ylemmän tason päätösten kanssa – miten ministeriöt ohjaavat Tekesiä – nyt ei välttämättä ohjailtavissa
- Yrityshautomot ja avainteknologioihin liittyvien toimijoiden ja rajapintojen tunnistaminen
- Pohjois-Karjalan alueella merkittävä näkökulma tulee olemaan yliopiston biotalousstrategia.

- Järjestöt ja sidosryhmät: esim. Motiva
- Kansainväliset alustat
- Yhteistyöryhmiä: teollisuuden yhdistykset,
- Tutkimusyhteisöt – esim. SYKE ja Luke
- Team Finland: Finpron vetämä viennin edistämisyöryhmä.
- Ministeriöiden TEM, YM, MMM yhteinen biotalousviestinnän viestintäryhmä (biotalous.fi verkkosivusto pääkanava)
- Koli foorumin viestintäpalvelu

Uusia yhteistyön edistämisen muotoja:

Haastateltavat näkivät tarpeen monentyyppisille ratkaisuille yhteistyön edistämiseksi: tarvittaisiin etenkin vapaamuotoisia alueellisia tai laajempia biotalousyhteisöjä, – tai osajayhteisöjä, joissa asiantuntijaporukalla ratkottaisiin konkreettisia ongelmia. Tärkeää olisi myös positiivinen ja objektiivinen alusta ja tekemisen meininki, ”ei perinteistä byrokraattista kärvistelyä”.

Yhteenveto kyselyn ja haastatteluiden tuloksista

Kyselyn perusteella viranomaiset ja toiminnanharjoittajat hyödynsivät monipuolisesti erilaisia yhteistyömuotoja. Toiminnanharjoittajat hyödynsivät yhteistyöalustoina eniten järjestöjä ja verkostoja, etenkin teollisuuden etujärjestöt olivat suosittuja. Viranomaisten käyttämä valikoima oli laajempi; he käyttivät myös sähköisiä tietöalustoja. Siihen nähden, miten paljon sähköisiä tieto- ja keskustelualustoja tarjotaan ja kehitetään, niitä hyödynnettiin vain vähän. Vaikka moni koki saavansa jo riittävästi tietoa, silti etenkin viranomaisten vastauksissa toivottiin lisää tietoa biotaloudesta – sekä yleistä tietoa esimerkiksi Internetportaalin kautta, että tarkempaa tietoa rajatusta aiheesta, kuten ”koulutusta lainsäädännöstä sekä nykyisistä innovaatioista ja niiden laadusta”, ja ”tietoa käytännöistä eri puolelta Suomea jätehuollon toimivista järjestelmistä”. Myös jotkut kyselyyn vastanneet toiminnanharjoittajat kaipasivat muun muassa sähköisten viestinten avulla puolueetonta tietoa biotalouden mahdollisuuksista. Jotkut toivoivat seminaareja ja tapahtumia myös maakuntiin, markkinointiapua, tuotekehitys-, tuotteistamis- ja rahoittajarinkejä rinkejä, sekä ”yhteistyötä kaikkien biotaloustoimijoiden kesken. Viranomaiset ehdottivat muun muassa: ”toimijoiden ja luvittajien tapaamisia, seminaareja ja seminaarisarjoja, koulutusta ja keskustelufoorumeita, sekä työryhmiä (ovat tehokkaita verkostoitumisen kannalta).

Sekä kyselyssä että haastatteluissa toivottiin eri toimijoiden välistä vuoropuhelua: biotalouden tutkimusta tekevien laitosten ja yritysten, rahoittajien ja viranomaisten yhteistyötä tulisi tiivistää, jotta vältyttäisiin mm. samankaltaisten hankkeiden suunnittelulta ja tieto kulkisi paremmin. Yksi haastatelluista huomautti, että sektorirajoja olisi ylitettävä myös laajemmin: hyödynnetään muitakin hyviä käytäntöjä biotalouden rinnalla ja suosia ns. hybridiratkaisuja. Raskaat hierarkkiset ja byrokraattiset toiminnot tulisi korvata keveillä ja keskustelevilla yhteistyömuodoilla. Lisäksi tiedonvaihdon lisäämiseen tulisi pyrkiä eri foorumien välillä - toisaalta tietoa on paljon, mutta teot puuttuvat. Tärkeimmät biotalouden yhteistyöalustojen kehittämisehdotukset on koottu laatikkoon 3.

Toiminnanharjoittajat, joilla oli monipuolista viranomaisohjausta olivat tyytyväisimpiä viranomaisyhteistyöhön. Tämä tilastollisesti merkitsevä havainto osoittaa, miten tärkeää vuoropuhelu viranomaisten ja toiminnanharjoittajien välillä on. Kääntäen sama tulos osoittaa, että mitä vähemmän toiminnanharjoittajilla on ohjaavia viranomaisia, sitä tyytymättömämpiä he ovat viranomaisyhteistyöhön. On mahdollista, että osa tyytymättömyydestä johtuu kohtaamisen ja yhteistyön vähäisyydestä ja sen aiheuttamasta tietämättömyydestä ja jopa ennakkoluulosta.

Laatikko 3. Yhteistyöalustojen kehittämisehdotukset biotalouden edistämiseksi

Kehittämisehdotukset:

- Biotalouskoordinaatio yhteen paikkaan
- Toimintaa ja yhteistyötä yli sektorirajojen
- Viranomaisten yhteistyön lisääminen
- Toimijoiden ja luvittajien yhteistyön kehittäminen
- Tutkimusta tekevien laitosten ja yritysten, rahoittajien ja viranomaisten yhteistyön tiivistäminen
- Lisää puolueetonta tietoa etenkin viranomaisille

- Keskitetty tiedotus
- Ratkaisuhakuisuus ja konkreettiset toimet
- Jatkuva prosessi biotalouden kehittämiseksi on parempi kuin projektiluontoinen toiminta
- Seminaareja ja tapahtumia myös maakuntiin
- Yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyön tiivistäminen

Liite 1.

KYSYMYKSET

1. Millaisia biotaloutta tukevia palveluita tai alustoja edustat?
2. Miten palvelu/ yhteistyöalusta pyrkii edistämään biotaloutta?
3. Mitkä ovat palvelun kohderyhmät? (KYSY ENSIN AVOIN, KS. SITTEN LISTA)
 - a. kuluttajat,
 - b. toiminnanharjoittajat,
 - c. viranomaiset,
 - d. asiantuntijat.
 - e. muut, mitkä?
4. Millaista yhteistyötä palvelu edistää?
5. Minkä toimialojen tai sektorien yhteistyötä palvelu edistää?
6. Miten palvelu tukee biotalousstrategiaa?
7. Miten yhteistyötä biotalouden edistämiseksi voisi vielä vahvistaa?
8. Mitä ovat alustojen vaikuttavuutta heikentävät esteet
 - kuinka/kenen näitä esteitä tulisi poistaa?
9. Mitkä muut yhteistyöalustat ovat tärkeitä biotalousstrategian edistämiseksi?
10. Millaisia uusia yhteistyön edistämisen muotoja tarvittaisiin?